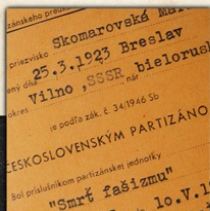

Emil Hruška

Tak střílej!

Dva příběhy, ve kterých realita
porazila na hlavu fantazii

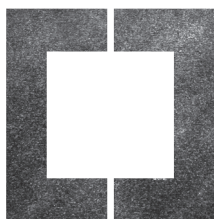
EDICE

MAGNETKA

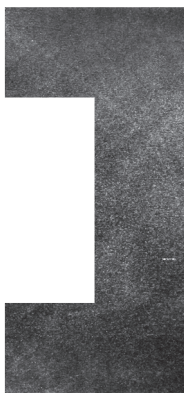

EDICE

MAGNETKA

E

Emil Hruška

Tak střílej!

Dva příběhy, ve kterých realita
porazila na hlavu fantazii

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Ediční rada Edice Magnetka

prof. PhDr. Robert Kvaček, DrSc. (Technická univerzita v Liberci)

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph.D. (Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií)

PhDr. Jan Koura, Ph.D. (FF UK, Ústav světových dějin)

PhDr. Miloslav Martínek, CSc.

Mgr. Jaroslav Kříž, Ph.D. (Městská knihovna Antonína Marka v Turnově)

JUDr. František Čermák

Copyright © Emil Hruška, 2023

Cover art © Lukáš Tuma, 2023

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2023

ISBN 978-80-278-0127-5 (print)

ISBN 978-80-278-1322-3 (ePub)

ISBN 978-80-278-1323-0 (mobi)

ISBN 978-80-278-1324-7 (pdf)

OBSAH

Část první

METAMORFÓZY ZLOČINCE	7
Předmluva.....	9
Karlovy Vary a Rusové.....	11
Hrdina se etabluje	29
Mýtus Skomarovský.....	93
Karlovarská „urbánní legenda“ v literatuře	99
Vítejte v Angarsku!.....	106

Část druhá

TAK STŘÍLEJ!	115
Dějství první.....	118
Dějství druhé	136
Epilog.....	170
 Prameny a literatura	 171
O autorovi.....	172

ČÁST PRVNÍ

METAMORFÓZY ZLOČINCE

PŘEDMLUVA

Literatura faktu pracující s reáliemi sine ira et studio (pokud možno!) má tu nevýhodu ve srovnání s beletrií, jež má možnost bezbřehého fabulování, že dílo zdánlivě uzavřené, dokončené a po případném vydání a přečtení do knihovny uložené, se po nějaké době na polici zatřepe a možná z ní i vypadne, aby upozornilo na to, že na jeho definitivní uzavření byl ještě čas. Že se tak či onak, tam nebo jinde, objevily relativně nové informace, o kterých autor dříve nevěděl, a nemohl je tedy použít. Ne, že by byl snad pohodlný, líný, povrchní (byť by to snad i byla pravda); ale proto, že ony informace byly dobře (a ještě lépe) zasuté, ukryté, nedostupné, třeba jak se říká „z technických důvodů“. V tomto ohledu literatura faktu vlastně stále sama sebe může dohánět, i když STOP lze také autoritativně (ovšem zbytečně) říkat. Příklad od případu se samozřejmě různí.

V roce 2012 vydalo Nakladatelství Epoque knihu **Převedu vás... Na onen svět!** Ta sestává ze třech případů, odehrávajících se koncem 40. let minulého století v západočeském pohraničí. Jsou to případy vesměs tragické, jejichž aktéry byli „převáděči“ přes tzv. zelenou hranici a také jejich oběti. V pořadí třetí případ, nazvaný „Proměny obratného vlasovce“, pojednává o zločineckém působení záhadného muže, který se v letech 1945–1949 zdržoval pod falešnou identitou v Karlových Varech a získal tam – kvůli tomu, jakým byl, jak se choval a hlavně kvůli zločinům, jichž se dopustil – temnou pověst. Ta se v pamětech lidí v karlovarských kulisách dlouho odrážela a předávala.

Je tomu tak vlastně dodnes, byť v opadávající míře. A z onoho muže (a jeho skutků) se stal – v jistých podáních – jakýsi urbánní mýtus.

Onen muž vystupoval pod jménem Jiří Skomarovský.

Československo opustil nedobrovolně počátkem roku 1950.

Spíše stručné výše zmíněné pojednání o něm končilo rozšířenou domněnkou, že byl v tehdejší Sovětském svazu popraven.

Poslední věta však zněla: „Kdo ví. Skomarovský měl přece více životů...“

A touto poslední větou se také vracíme k samotnému začátku předmluvy.

KARLOVY VARY A RUSOVÉ

Karlovy Vary hostily za dlouhou dobu své zdraví prospěšné existence příslušníky desítek národů celého světa (a zdaleka ne všichni sem přijížděli jako pacienti). Dva národy se však ukázaly pro toto město charakteristickými, což platí dodnes (či donedávna platilo): Němci a Rusové. Rusové a Němci. Z anonymní masy obou národů vyčnívají významné osobnosti, jejichž připomínku uchovávají pamětní desky na karlovarských domech či mnohé sochy: Car Petr Veliký, Johann Wolfgang Goethe, I. S. Turgenev, Karl Marx... Historik Stanislav Burachovič napsal, že toto město „má očividně něco, co tyto dva národy speciálně, ba řekli bychom, neodolatelně přitahuje. Mohlo by být, že Rusům a jejich sklonu k hloubavě zádušné chandře v Karlových Varech vyhovuje jistý mlžný opar melancholie? Rusové milují karlovarské prameny, dokážou je sledovat a obdivovat celé hodiny. A Němce snad kromě geografické blízkosti a tradičně relativní finanční láce ke Vřídlu vždy přitahovala zdejší příjemná směs bavorské jadrnosti s vídeňskou šlehačkovou poetikou, úslušností, uvolněností a pohodovostí.“

Němci byli a jsou ve *Varech* nepřetržitě, za monarchie, před druhou světovou válkou, během války, po ní i dodnes. Příjezdy a pobyty Rusů byly ve 20. a 30. letech minulého století radikálně – z jasných důvodů – zredukovány na ojedinělé výskyty prominentů, hlavně spisovatelů, hudebníků a jiných, tehdy už sovětských kulturních a politických činitelů. Od

začátku druhé světové války až do roku 1945 Rusové v Karlových Varech zcela absentovali, než se tam dne 6. února 1945 opět objevili a už zde – byť v různých politických a společenských metamorfózách – zůstali. Z tohoto pohledu je tedy tento 6. únor důležité datum.

Kdo a proč z Rusů do Varů tehdy přijel?

Vlasov a vlasovci

Dne 1. září 1901 se narodil Andrej Andrejevič Vlasov, budoucí generál ve dvou armádách, stojících proti sobě. Symbolem té první byla rudá hvězda se srpem a kladivem, symbolem druhé pak hákový kříž.

Vlasov studoval nejprve v pravoslavném semináři a poté absolvoval zemědělský institut. V roce 1919 vstoupil do Rudé armády, kde prošel různými funkcemi a stoupal po hodnostním žebříku. Za stalinského režimu zažil Vlasov díky své, řekněme, „flexibilitě“ poměrně rychlý postup. V červnu roku 1940 se stal generálmajorem, v březnu 1942 generálporučíkem. Jeho kariéra v Rudé armádě byla poznamenána jistými výraznými momenty, ve kterých se projevil jak Vlasovovy velitelské schopnosti, tak i sporné charakterové vlastnosti, ba přímo vady. Poté, co Německo zahájilo válku proti Sovětskému svazu, vykonával Vlasov vysoké velitelské funkce, ve kterých se osvědčil. Byl vyznamenán, oslavován a v tisku nazýván „stalinským vojevůdcem“. Po ústupu Rudé armády od Lvova v červenci 1941 stál Vlasov v čele 37. armády bránící Kyjev. Sám Stalin tehdy ocenil Vlasovovy zásluhy, přijal jej v Kremlu a svěřil mu velení 20. armády, s níž se Vlasov podílel na úspěšném protiútok u Moskvě v prosinci 1941.

*Generálporučík Rudé armády
Andrej A. Vlasov*

Sovětský deník *Izvěstija* zveřejnil 13. prosince 1941 portréty devíti nejzasloužilejších vojevůdců Rudé armády: vedle Žukova a dalších tam figuroval rovněž A. A. Vlasov.

Jeho kariéra v Rudé armádě měla zdárně pokračovat. Stalin jej jmenoval velitelem 2. úderné armády, která se v rámci Volchovského frontu měla zúčastnit útoku, jehož cílem bylo prolomení blokády Leningradu. Útok neměl úspěch. Na jeho selhání se podle odborníků pode-

psalo špatné týlové zajištění, a to hlavně nedostatek munice a potravin. V polovině března 1942 se značná část 2. úderné armády dostala do obklíčení a její vojáci buď umírali, zejména hladem, nebo se jim po malých částech podařilo z obklíčení uniknout; tisíce jich byly zajaty. Dne 12. července 1942 se ocitl v zajetí také generál Vlasov. Svědkové vypověděli, že Vlasov se Němcům legitimoval a zpravodajskému důstojníkovi wehrmachtu odevzdal svou osobní zbraň. Od prvních chvil prý dával najevo, že „co bylo, to bylo“; že je ochoten vypovídat a s Němci spolupracovat.

Během druhé světové války, hlavně pak v letech 1941–1943 byly zajaty statisíce vojáků Rudé armády. Jejich osudy byly více méně tragické. Pokud nezemřeli hladem, vysílením v důsledku otrocké práce nebo nebyli ubiti nacisty, měli jen malou naději, že pokud se jim přece jen podaří vyvážnout, jejich

utrpení skončí. Stalin totiž označil zajetí – bez ohledu na jeho příčinu – pro sovětského vojáka za nepřípustné a každý zajatec tak byl a priori podezříván ze zrady. Ruský historik Roj Medveděv napsal, že Stalin a jeho vláda vlastně třikrát zradili své vojáky: chybné zhodnocení situace a diletantské řízení obrany v počátečním období války (na což mělo vliv bezprostředně předcházející zdecimování velitelského sboru Rudé armády v rámci stalinských „čistek“) stály za zajetím obrovského množství vojáků. Dále pak tím, že Stalin a spol. odmítli uznat někdejší podepsání mezinárodní konvence o válečných zajatcích, což výrazně přispělo ke strašlivému vyhlazování sovětských zajatců v německých zajateckých a koncentračních táborech. A nakonec tím, že po válce putovala většina osvobozených zajatců na několik let znovu do lágrů, tentokrát stalinských, s cejchem „zrádců“.

Generál Vlasov byl ještě v den, kdy se nechal zajmout, předveden k vysokému veliteli wehrmachtu generálu Lindemannovi. Vzápětí poté, co bývalý „stalinský vojevůdce“ projevil ochotu spolupracovat s Němci v boji proti své vlasti, byl transportován do Berlína a tam vytrvale a kvalifikovaně „zpracováván“ zpravodajskými a politickými důstojníky. Součástí jeho „zpracovávání“ byly také lichotky a pocty, kterých se mu výjimečně dostávalo jako „panu generálovi“ (připomeňme, že Vlasov nebyl jediným generálem Rudé armády zajatým Němci). V Berlíně vypracoval Vlasov dvanáctistránkový elaborát pojednávající o tom, „jak vítězně bojovat se Sověty“. Němci jeho ochotu spolupracovat samozřejmě uvítali.

Na jaře 1943 započala Vlasovova aktivní činnost zprvu na poli nacistické propagandy.

Na okupovaném území Ruska zformoval Vlasov po souhlasu svých nových pánů takzvaný Smolenský propagandistický

*Velitel Ruské osvobozenécké armády generál Andrej A. Vlasov
při výcviku svých jednotek*

komitét (výbor), který vydával různá protisovětská prohlášení a letáky, určené vojákům Rudé armády. V tomto komitétu, samozřejmě řízeném a kontrolovaném Němci, byli vedle Vlasova další bývalí vysocí důstojníci Rudé armády, kteří předtím buď dezertovali, nebo se dostali do zajetí. Komitét byl řízen úřadem pro propagandu wehrmachtu, Vlasov a spol. byli vykonavateli jeho pokynů. Přímé bojové nasazení přeběhlíků a ochotných zajatců z Rudé armády Hitler odmítal (na Vlasovovu adresu údajně pronesl: „Zradil Stalina, zradí i mne.“). Stále větší zájem na využití Vlasova a spol. včetně jejich vojenské angažovanosti však projevoval říšský vůdce SS Heinrich Himmler. Vlasov sám o přízeň SS velmi usiloval a až do konce války prohlašoval, že je vlastně mužem SS.

Zlom nastal po nezdařeném atentátu na Hitlera 20. července 1944. Tento pokus byl jakýmsi vykřičníkem za aktuálním

stavem Německa, kdy třetí říše prohrávala na všech bojištích (připomeňme, že 6. června 1944 se Spojenci vylodili v Normandii) a hledala další síly, kde se jen dalo. Dne 16. září 1944 přijal Himmler Vlasova k rozhovoru. Víckrát se už spolu sice nesešli, ale od toho dne začalo Vlasovovo kolaborantské hnutí nabývat vojensko-politické podoby, přičemž dosavadní politické a ideologické výhrady proti němu byly potlačeny ideou vojenského využití. Himmler explicitně souhlasil se založením Výboru pro osvobození národů Ruska (KONR) jakožto zastřešujícího politického orgánu a rovněž tak s výstavbou jeho ozbrojené složky: Ruské osvobozené armády (ROA). Vzhledem k tomu, že Himmler se s blížící porážkou Německa zabýval myšlenkou etablování „evropských SS“, byla existence ROA (vedle SS jednotek ukrajinských, chorvatských, belgických či muslimských) vítána. V prvních listopadových dnech roku 1944 započal s vytvářením dvou divizí ROA. V rámci organizační struktury německé armády měly tyto divize označení 600. a 650. pěší divize (ruská), ačkoli v nich sloužili i příslušníci jiných národů, nejen Rusové. Běžně však byly označovány jako 1. a 2. divize ROA.

1. divize ROA byla ustavena a zahájila výcvik 11. listopadu 1944 v Münsingenu ve Württembersku. Jejím velitelem se stal plukovník (zanedlouho generál) Sergej Bunjačenko, povoláný ze západní fronty, kde velel menším ruským jednotkám, už dříve spolupracujícím s Němci. Bunjačenko býval velitelem divize Rudé armády; zajat počátkem prosince 1942, souhlasil po krátké době s tím, že bude teď sloužit bývalému nepříteli. Bunjačenko byl drsný a nemilosrdný, ale schopný velitel. Po příjezdu k divizi a seznámení s jejím dosavadním složením (jednalo se o zajatce a dezertéry, kteří do té doby sloužili v různých dobrovolnických oddílech, spolupracujících s Němci

včetně zapojení do potírání partyzánského hnutí v Rusku, na Ukrajině, Balkáně a jinde) prohlásil prý, že vojáci divize jsou „banditi, lupiči a zloději“ a železnou rukou, která neváhala použít ty nejtvrďší tresty, zavedl disciplínu. V lednu 1945 přišly k 1. divizi stovky vojáků ze zajateckých táborů. Ihned byli prověřováni zvláštními bezpečnostními orgány ROA a v případě zjištění prosovětských postojů byli nemilosrdně likvidováni. V předjaří 1945 čítala 1. divize na 20 000 mužů a byla schopná bojového nasazení.

Druhá divize ROA se formovala od počátku roku 1945 ve výcvikovém táboře Heuberg a částečně stejně jako 1. divize v Münsingenu. V den Hitlerových narozenin, tedy 20. dubna 1945, 2. divize ROA opustila prostory svého etablování a zamířila do rakouského Lince. Tady dostala od německého velení rozkaz přemístit se do Čech, k Českým Budějovicím. Krátký pobyt 2. divize ROA na Českbudějovicku byl provázen ozbrojenými střety jejích vojáků s Němci, ale především byl pak determinován úsilím dostat se do zajetí americkou armádou. Do bojů však – na rozdíl od 1. divize – 2. divize vůbec nezasáhla.

Z podnětu nacistů došlo k založení politického kolaborantského orgánu – Výboru pro osvobození národu Ruska (KONR). Jeho vznik byl vyhlášen na zasedání konaném 14. listopadu 1944 v Praze. Přípravy této akce zahájily různé emigrantské a jiné protisovětské skupiny pod německou taktovkou ihned poté, co Vlasova přijal H. Himmler. Mezi starými emigrantskými skupinami různých národností vyvolala Vlasovova dohoda s Himmlerem spory. Jejich reakce pak byla v podstatě dvojí: buď ji akceptovaly, nebo zásadně odmítly. Důvodem odmítání nebylo ani tak Vlasovovo spojení s SS, ale zejména to, že byl pokládán za ruského nacionalistu;